

Höstvete

Anders Ericsson, Hushållningssällskapet, HS Konsult

Olivin har bra kvalitetsegenskaper kombinerat med en stabil, hög avkastning och är därmed ett säkert alternativ för brödveteproduktion i hela området men det kommer flera intressanta utmanare som är aktuella hösten 2008. För foder- och stärkelseproduktion så utmanas de "gamla" sorterna Harnesk och Opus av nya sorter som höjer avkastningen i alla delar av Mellansverige.

Från den 14:e till den 29:e september såddes 18 höstvetesortförök i serien L7-101, varav ett ströks på grund av dålig uppkomst. Bestånden utvecklades bra och tillsammans med obefintliga utvinningsskador så inleddes växtodlingssäsongen med mycket kraftiga höstvetebestånd på många håll, även om en torr april tunnade ut beståndet något på vissa håll. Under juni och juli varierade nederbörden stort inom området. I väst och syd så kom det stora nederbördsmängder och ju längre öster och norr ut man kom så minskade regnmängderna även om antalet regntillfällen var ganska många. En gemensam nämnare var att temperaturen var måttliga med nästan inga temperaturer upp mot 30 grader, vilket gjorde att den relativt sparsamma nederbörden i de nordostliga delarna räckte till och skördenivåerna var höga i de allra flesta försöken och mätarens* skörd översteg i flera fall 10 ton medan den lägsta skörden var 5700 kg räknat som medeltal av obehandlat och behandlat. Efter den regniga sommaren kom en ganska lång stabil period under augusti och försöken skördades under goda förhållanden vid rimliga vattenhalter under andra halvan av augusti. (* Mätaren är en blandning av Olivin, Harnesk, Tulsa och Kris)

I tabell 1 redovisas samtliga sorter som provats i regionala försök under året uppdelade på marknadssorter, regionala nischsorter, kommande intressanta sorter för området och helt nya sorter för området och fokus ligger fortsättningsvis på marknadssorterna och i viss mån även på grupp två och 3.

Av marknadssorterna så avkastade i år mätaren mycket bra och ingen av de större marknadssorterna lyckades i medeltal överträffa mätaren. Harnesk, Marshal, Tulsa, Mulan och Opus hade en avkastning i nivå med mätaren medan Magnifik och Olivin hamnade ett par procent efter, men detta är medeltalssiffror och man ser i tabellen hur framförallt Harnesk har svarat mycket bra på svampbehandlingen. Av det yngre och äldre sortmaterialet så har Kris, Elvis och Skalmeje klart sig bra medan Kosack faller tillbaka efter en uppgång i fjol. För att hitta riktiga högavkastare så får man lov att titta på de nya brittiska fodersorterna Hereford och Oakley som överträffar mätaren med mer än 10%.

Behandlingseffekten av den blockvisa svampbekämpningen framgår av figur 1. Denna dubbelbehandling är inte avsedd att användas för att avgöra lönsamheten med svampbekämpning utan är ett sätt att utvärdera sorternas avkastningspotential och doserna är inte ekonomiskt anpassade. Behandlingseffekterna var i år ganska stora med ett spann från 16% för Harnesk ner till 6% för Magnifik, vilket för Harnesk del betyder att sorten går från en i sammanhanget måttlig skörd till att vara den högst avkastade marknadssorten. Andra känsliga sorter med höga behandlingseffekter är de äldre sorterna Gnejs, Marshal och Kosack medan

Magnifik, Akteur och Skalmeje har relativt låga behandlingseffekter.

I tabell 2 redovisas flerårsmedeltal samt de senaste tre årens medelskördar områdesvis. Nedan kommenteras tabellen områdesvis.

Område C. I område C ligger det 1 försök/år i Mellansvensk regi medan övriga försök ingår i Animaliebältets försöksregion. För ytterligare information om C-området hänvisas till Animaliebältets försöksrapport.

Område D. Skördenivån i årets försök låg klart över femårsmedeltalet. Av marknadssorterna var det endast Mulan som 2007 överträffade sitt relativa flerårsmedeltal medan övriga sorter tappade några procentenheter. I flerårssammanställningen ser man att Marshal fortfarande är den högst avkastande fodersorten följd av Opus, Tulsa och nykomlingen Skalmeje, så för foder- och stärkelseproduktion finns det fortsatt flera högavkastande sorter att välja mellan. För brödveteodling är Olivin fortfarande det säkraste valet men tidiga sorter som Gnejs och nykomlingen Ellvis kan vara goda alternativ.

Område E. Årets avkastning i försöken var hög. Liksom i D-området ”underpresterade” de flesta sorterna och det var endast Tulsa och Kris som överträffade sina respektive medeltal. Marknadssorterna Mulan och Tulsa var tillsammans med nykomlingarna Ellvis och Skalmeje de högst avkastande sorterna under 2007. Flerårsmedlet visar att Opus och Mulan tillsammans med redan nämnda Ellvis och Skalmeje har den högsta medelskörden medan övriga sorter ligger inom några procentenheter. Olivin är huvudalternativet för brödsäd men Ellvis är ett intressant komplement i E-området. För foder- och stärkelseproduktion så finns det ett flertal sorter men Mulan och Opus är huvudalternativen.

Område F. Liksom i övriga områden var årets skörd hög. Endast Harnesk överträffade sitt relativa femårsmedeltal under 2007 och hade också den högsta medelavkastningen i F-området, tätt följd av Marshal och Opus medan Kosack intog bottenplaceringen av marknadssorterna detta år. Flerårsmedeltalen visar att fodervetesorterna Opus och Marshal har den högsta avkastningen men att skillnaderna är relativt små och att de nya sorterna inte förmår lyfta avkastningsnivån på samma sätt som i de sydligare områdena. Opus och Harnesk är förstahandsval för foder- och stärkelseproduktion medan Olivin fortfarande är huvudalternativet för brödveteproduktion med Harnesk och möjligen Ellvis som alternativ. Önskas ett riktigt tidigt vete för främst foderändamål så är Mulan ett intressant alternativ.

Område G. Endast femårsmedeltalet redovisas då det endast skördas ett höstveteortförsök per år i området. Harnesk är den klart högst avkastande sorten och är tillsammans Opus förstahandsvalet för foderproduktion. Olivin, Magnifik och Kosack är ungefär likvärdiga avkastningsmässigt för brödveteproduktion.

Sorternas kvalitets- och beståndsegenskaper redovisas i tabell 3 och 4.

Sortbeskrivning

SORTBLANDNING består 2007 av en blandning av Olivin, Harnesk, Tulsa och Kris. Blandningen är komponerad för att ge så lite mellanårsvariationer som möjligt och för att fungera över hela landet. Sorterna kan bytas ut mellan åren.

GNEJS (SW) är en mycket tidigt mognande kortvuxen brödvetesort med måttlig vinterhärdighet med huvudsakligt odlingsområde i södra Sverige. Avkastningen är måttlig i området, speciellt i utsatta områden.

HARNESK (SW) är kortstråig, medeltidig foder- och brödvetesort med god vinterhärdighet. Avkastningen hög/mycket hög, stråstyrkan god, rymdvikten och proteinhalten är något låg.

KOSACK (SW) är en långstråig, sent mognande, vinterhärdig, stråstyv sort som ger en stabil avkastning. Den har relativt goda bakningsegenskaper och klassas som kvalitetsvete trots att proteinhalten är något låg och att sorten fältgror relativt lätt

KRIS (SW) har ett kort och styvt strå och mognar medeltidigt. Avkastningsförmågan är god men vinterhärdigheten är ej i nivå med mätarens. Kvaliteten är svag och sorten är främst ett fodervete.

LARS (SSd) är ett brödvete med medelgod vinterhärdighet och mycket tidig mognad. Strået är medellångt och något vekt. Avkastningen är hög.

MAGNIFIK (SW) är ett medellångt, stråstyvt brödvete med stinksotsresistens. Mognaden är medelsen, falltalet något lågt medan rymdvikten och proteinhalten är medelhöga. Tänkbar ersättare till Stava i ekoodling.

MARSHAL (SW) är ett kortstråigt, mycket stråstyvt tidigt mognande fodervete. Sorten har mycket god avkastningspotential, speciellt i D-området. Vinterhärdigheten är medelgod.

MULAN (SSd) är ett mycket tidigt mognande medellångt stråstyvt vete för främst foder/stärkelseproduktion. Avkastningen är hög till mycket hög .

OLIVIN (SSd) är en högvastande, vinterhärdig sort med god stråstyrka, medellångt strå och medeltidig mognad. Avkastningen är hög och kvalitetsegenskaperna är mycket goda.

OPUS (SSd) är en mycket högvastande foder-/stärkelsevete med tidig mognad, strå är medellångt och något svagt. Stärkelsehalten är hög, proteinhalten och rymdvikten är låg.

TULSA (SW) är en mycket kortstråig, stråstyvt högvastande sort för främst foder/stärkelseproduktion. Avkastningen är hög till mycket hög, rymdvikten medelmåttig och tusenkornvikten låg.

Nya sorter

AKTEUR (SSd) är ett medellångt, tidigt mognande brödvete med hög proteinhalt och stor kärna. Klassa som E-vete. Begränsad provning.

ELLVIS (SSd) är ett tidigt mognande stråstyvt brödvete, med mycket bra avkastning och bra kärnkvalitet.

KRANICH (SW) är en mycket tidigt mognande kortvuxen brödvetesort med bra falltal och proteinhalt. Begränsad provning.

SKALMEJE (SSd) är ett högvastande medelsent fodervete med god stråstyrka. Vinterhärdigheten är något osäker.

Övriga sorter är endast provade ett till två år i området eller ej längre aktuella i området.

Tabell 1. Höstvete. Avkastning 2007 Område D-G Obehandlat och behandlat.*1

Sort		Provas i område	Antal försök	Relativ skörd Obehandlat	Relativ skörd Behandlat	Relativ skörd Medeltal
Sortblandning	kg/ha	D, E, F, G	23	8 130	8 800	8 470
	rel.-tal			100	100	100
SW Harnesk		D, E, F, G	22	96	103	100
SW Marshal *3		D, E, F	10	98	102	100
SW Tulsa		D, E, F, G	17	100	100	100
SSd Mulan		D, E, F, G	16	99	100	99
SSd Opus		D, E, F, G	17	98	100	99
SW Magnifik		D, E, F, G	16	99	97	98
SSd Olivin		D, E, F, G	23	97	97	97
SW Kris *2		D, F	7	99	102	101
SW Gnejs		D	6	96	101	98
SW Kosack *4		F, G	5	94	97	95
SSd Elvis		D, E, F, G	16	101	102	101
SSd Skalmeye		D, E, F, G	16	102	101	101
SSd Akteur		D, E, F, G	10	95	94	95
SW Kranish *4		F	3	94	91	92
SW Hereford (SJ04-9)*2		D, F	4	116	113	115
SW Oakley		D, E, F	9	110	111	111
SSd Akratos		D, F, G	10	105	101	103
SW Florett		D, E, F	9	104	102	103
SW Penso		D, E, F	9	99	107	103
SW Visir (SW51356-4)		D, E, F	11	100	106	103
SSd Jenga		D, E, F, G	10	103	102	102
SW Leiffer		D, F, G	12	102	99	101
SSd Asano		D, E, F, G	10	101	99	100
SSd Bockris		D, E, F, G	10	100	99	100
SW 51588 (Pansar)		D, F	7	98	99	99
SW Aperitif		D, E, F, G	16	95	101	98
SW Toras *4		F	3	97	97	97
SSd Hermann		D, E, F, G	17	98	95	96
SW 51524		D, F	7	93	97	95
SW Brilliant		D, E, F	9	94	94	94
SW Boomer		D, F	7	93	92	92
SSd Torrild		D, E, F, G	10	92	93	92

*1 Inklusive Riks- och förfruktsförsöken

*2 Endast provad i ÖSF

*3 Ej i Sveaförsöken

*4 Endast Sveaförsöken

**Tabell 2. Höstvete. Avkastning områdesvis 2003-2007 samt 5-årsmedeltal.
Mätare: Sortblandning**

Sort/Årtal	C-omr		D-området			E-området			
	Medel 2002-06	2005*	2006	2007	Medel 2003-07	2005*	2006	2007	Medel 2003-07
Sortblandning kg/ha	6 600	10 140	6 760	9 770	8 350	8 630	7 710	8 620	7 750
rel.-tal	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Harnesk	98	101	98	97	100	101	89	96	98
Magnifik	105	99	110	98	102	101	101	100	101
Marshal	101	105	117	100	105	103	99	101	102
Mulan		105**	100	105	102	106	109	106	107
Olivin	100	97	114	96	101	98	106	99	100
Opus	109	103	109	102	104	109	103	102	105
Tulsa	103	104	101	101	103	99		105	102
Gnejs			100	102	100				96
Kosack	100	97			100	100			97
Kranich					101				98
Kris	103	102	101	101	100	98		103**	100
Lars		99	97			102	98		
Akteur				96	99			98	99
Ellvis	106	107	113	104	105	109	118	106	107
Skalmeje		103	105	106	104	103	116	108	109

* Omräknat från Kosack som mätare. ** Endast ett försök

**Tabell 2. Höstvete. Avkastning områdesvis 2003-2007 samt 5-årsmedeltal.
Mätare: Sortblandning**

Sort/Årtal	F-området				G-området	
	2005*	2006	2007	Medel 2003-2007	Medel 2003-2007	
Sortblandning kg/ha	8 750	8 590	8 910	8 380	5 890	
rel.-tal	100	100	100	100	100	
Harnesk	101	99	102	101	107	
Magnifik	102	100	99	99	102	
Marshal	100	102	101	102	100	
Mulan	102	103	97	100	94	
Olivin	99	102	96	99	99	
Opus	107	107	100	104	103	
Tulsa	100		99	100		
Gnejs			97	95		
Kosack	101	102	93	98	99	
Kranich			92	99		
Kris	99		100	101		
Lars	99	99				
Akteur			94	96		
Ellvis	102	105	98	100		
Skalmeje	98	100	98	98		

* Omräknat från Kosack som mätare. ** Endast ett försök

Tabell 3. Höstvete. Beståndsegenskaper för olika sorter. Femårsmedeltal från område D-G 2003-2007

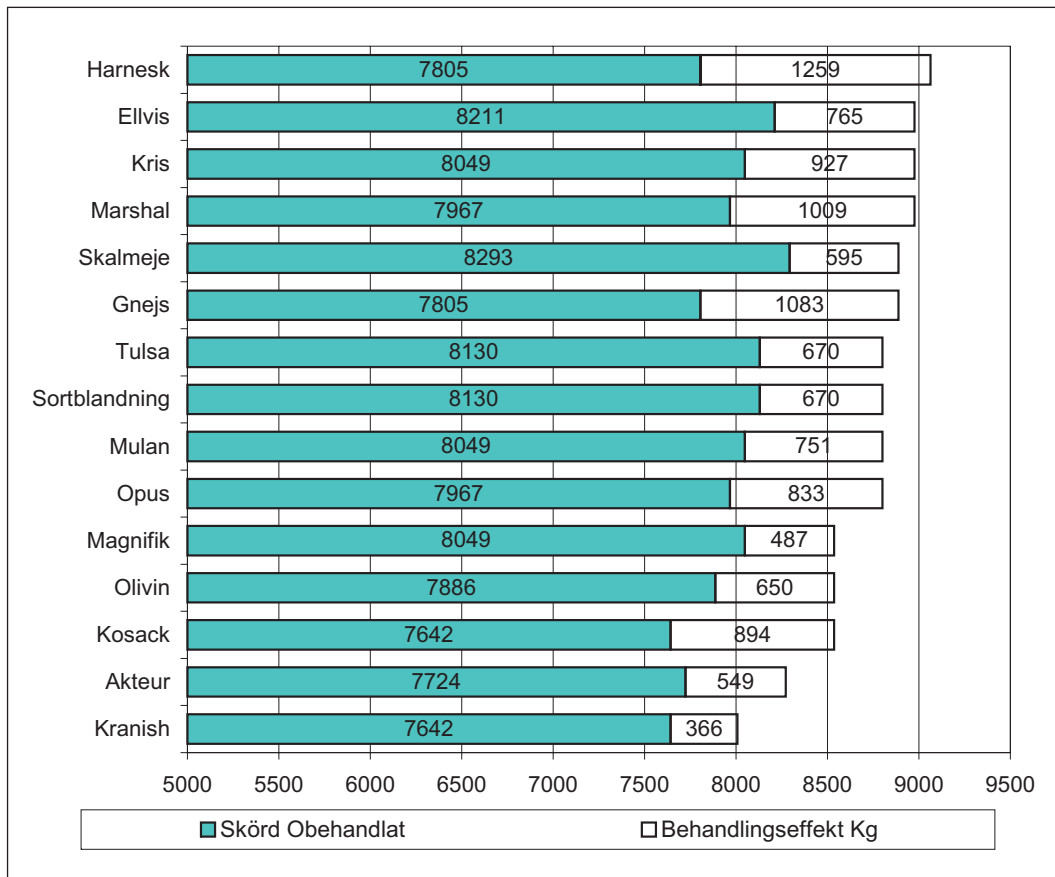
Sort	Planttäthet Vår %	Strå- styrka %	Strå- längd cm	Mognad dagar	Vattenhalt Skörd %
Sortblandning	89	92	76	326	18,3
Akteur	91	95	87	324	18,0
Ellvis	91	97	75	325	18,0
Gnejs	82	91	73	324	17,8
Harnesk	87	93	69	326	18,0
Kosack	90	88	99	329	19,2
Kranich	90	92	73	324	17,8
Kris	90	92	68	326	18,7
Lars*1	90	89	81	323	18,3
Magnifik	91	94	82	327	18,3
Marshal	88	96	68	325	18,3
Mulan	90	98	78	324	18,0
Olivin	90	92	83	326	18,0
Opus	90	94	75	325	17,9
Skalmeje	88	97	75	328	18,7
Tulsa	84	99	63	326	18,5

*1 (2002-2006)

Tabell 4. Höstvete. Kvalitetsegenskaper hos olika sorter. Femårsmedeltal från område D-G 2003-2007

Sort	Liter- vikt g	Tusen- kornvikt g	Fall- tall sek.*	Protein- halt % av ts	Stärkelse- halt % av ts	Huvudsakligt användnings- område
Sortblandning	773	42,8	323	11,9	70,3	
Akteur	795	48,4	353	12,7	70,3	Bröd
Ellvis	770	42,9	363	12,0	70,3	Bröd
Gnejs	765	41,3	321	11,9	70,6	Bröd
Harnesk	770	41,4	342	11,7	70,4	Foder/Bröd
Kosack	803	42,8	314	11,7	70,3	Bröd
Kranich	771	42,1	377	12,2	71,1	Bröd
Kris	769	45,0	287	11,9	70,8	Foder/Bröd
Lars*1	793	46,4	281	12,1	69,8	Foder/Bröd
Magnifik	798	41,4	276	11,9	70,3	Bröd
Marshal	732	43,9	187	11,4	70,5	Foder
Mulan	770	46,0	282	11,8	70,2	Foder/Bröd
Olivin	797	41,9	342	12,2	70,3	Bröd
Opus	765	46,9	295	11,5	71,5	Foder/Bröd
Skalmeje	771	42,6	347	11,4	69,9	Foder
Tulsa	777	38,5	313	11,8	70,4	Foder

*Hela Sverige

Figur 1. Behandlingseffekter i höstvetet. Område D-G 2006. Behandling: Stereo st. 32 och Comet + Proline St. 47-55.